СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 185. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 9 серпня 1934 — VOL. XLII. No. 185. Jersey City, N. J., Thursday, August 9, 1934. THREE CENTS.

ДРУГИЙ ЗЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІОНАЛІСТІВ

ШІКАҐО. — Дня 6 серпня відбувся тут Другий Конґрес Українських Професіоналістів.

Зїзд вибрав адв. О. Малицького й д-ра Ґ. Ґ. Скеґара до переведення зборів. До контрольної комісії ввійшли: д-р Канчір, Д. Чорній та панна М. Онуфрів. До резолюційної комісії вибрано: д-ра Сіменса, кап. Барабаша й д-ра Кочія.

Відчитано привіти й телеґрами, котрі наспіли з ріжних частин Америки й Канади, разом числом 31, та приступлено до властивих нарад. Відчитано промови, надіслані на Конґрес учасниками, котрі не могли особисто зявитися, а саме: д-ра А. Д. Марґоліна, бувшого представника У. Н. Р. у Лондоні; адв. Романюка й п. Гладкого. Промови виголосили: д-р Ґ. Ґ. Скеґар, п. О. Грибівський, о. д-р Ковальський та п. Шаповал.

Приступлено до обговорення статута орґанізації та принято з малими поправками начерк, поданий статутовою комісією.

Принято звіт контрольної комісії та ухвалено вироблені резолюції. До уряду на рік 1934-1935 вибрано: адв. Омара Малицького як предсідника, панну М. Онуфрів як заступницю предсідника, інж. Омеляна Гладкого як заступника предсідника, д-ра Ґ. Ґ. Скеґара як секретаря, а адв. Романа Нагірняка як касієра.

Постановлено відбути наступний конґрес у Сідар Пойнт, в стейті Огайо, при кінці 1935 року.

РУЗВЕЛТ ОГЛЯДАЄ НАВІЩЕНІ ПОСУХОЮ ОКОЛИЦІ Й ОБІЦЮЄ УРЯДОВУ ДОПОМОҐУ.

ДЕВИЛЗ ЛЕЙК (Норт Дакота). — Президент Рузвелт обїздить тепер західні фармерські округи, щоб наочно переконатися про розміри шкід від посухи.

Як видно з його промов, виголошених у тих околицях, він є сильно вражений розмірами катастрофи. В своїй промові, котру він тут виголосив, президент був видно сильно зворушений нещастям та запевняв фармерів, що федеральний уряд поспішить їм з допомогою. Одначе він просив фармерів піддержати уряд у його зусиллях.

ПРОБУЮТЬ ЗВЯЗАТИ „НАЦІС" ЗІ „СРІБНИМИ СОРОЧКАМИ".

ЛОС АНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — Перед конґресовим комітетом станули свідки з зізнаннями, що одна орґанізація націс у Сан Дієґо давала гроші за крадені урядові кріси й амуніцію.

Щоб доповнити ці зізнання, комітет покликав на слідство місцевого німецького віцеконсуля, Ґеорґа Ґіслінґа, але цей заявив, що він на переслухання не стане, поки комітет не дістане дозволу від німецького амбасадора.

БОРОТЬБА ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ ЗА ПРАВО ДО КОЛЕКТИВНОЇ УГОДИ.

АТЛЕНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — Виконавчий комітет Американської Федерації Праці постановив зажадати від ґен. Джансона, адміністратора відбудови краю, щоб уряд відобрав назад відзнаку синього орла підприємству Гаримен Говзері Милз, котре не признає робітникам права до колективної угоди з підприємцями.

РОБІТНИЧА РАДА ПРОТИ КОМПАНІЙНОЇ ЮНІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Краєва Рада Робітничих Відносин одноголосно приняла рішення, приказати підприємству Тамаква Андервер Ко. приняти назад до роботи 61 робітників, котрих воно відправило за те, що вони не хотіли приступити до компанійної юнії.

ЗЛОВЖИТКИ В РОБІТНИЧІЙ ЮНІЇ.

НЮ ЙОРК. — На переслуханню перед робітничою радою Адміністрації Публичних Робіт, котре має на ціли полагодити страйк робітників, занятих при будові тунелю з Ню Йорку до Ню Джерзі, представники юнії робітників згущеного повітря закидали відділови юнії ч. 102, що він є просто компанійною юнією і дістав чартер від Американської Федерації Праці в неправильний спосіб. Один свідок юнії виразно закинув відділови перекупство.

ДИЗЕНТЕРІЯ ШИРИТЬСЯ ДАЛІ.

НЮ ЙОРК. — На Коні Айленді відкрито 5 занедужань на дизентерію. Хорих відставлено до шпиталю й зізольовано.

У Джерзи Сіти у вівторок умерла вже шеста жертва цеї недуги.

ЩЕ ОДИН ВЕЛИКИЙ СТРАЙК.

НЮ ЙОРК. — У 10 годині рано у вівторок починається тут страйк робітників і робітниць, занятих при плетенню одежі. В місті й околиці є таких фабрик 200. Наймають вони коло 18,000 робітників.

Робітники домагаються коротшого тижня праці та встановлення скалі зарібків.

ЯК ТРЕБА ПРОТИДІЛАТИ НА ВОРОЖІ ВИСТУПИ.

Не так давно на сторінках чеської ґазети „Народні Політика" в Празі один з її редакторів д-р Борський виступив з твердженням про слабу національну жертвенність Українців. Д-р Борський на основі якихось своїх вифантазуваних ним даних, вирахував, що у визвольній боротьбі за українську самостійність полягло всього 1,300 Українців.

Борський є закордонним редактором „Народні Політики", Жид з походження, хвалькуватий по натурі, мало талановитий, зате дуже багатословний журналіст. Його протиукраїнські писання дуже обурили всіх Українців. Замітка про них облетіла всю українську пресу. Проти напасти Борського почулися масові протести. Але це не примусило Борського відкликати свої ганебні твердження й перепросити Українців за свої гидкі напади.

Щоби показати чужому громадянству наочно памятки геройства української нації, памятки її боротьби за визволення, страждания й жертвенности в цій боротьбі, один з українських еміґрантів у Чехословаччині, у відповідь на напасть Борського, надіслав Музеєви на Український Дім цілий свій місячний заробіток, 1,000 чеських корон.

ҐРІБ ПОГОДИВ РОЗСВАРЕНИХ СУСІДІВ.

В малому босняцькому селі недалеко Біґаез два сусіди процесувалися вже довший час за межу. Процес тягнувся літами — і, залежно від присуду в першій чи другій інстанції, селяни відповідно заорювали границі сумежних загонів. Щойно недавно ціла справа зовсім неочікувано закінчилась. Ото підчас бурі, що шаліла цими днями над згаданим селом, ґрім ударив в землю й вирив глибоку борозну на спірному ґрунті. Оба селяни признали це за виразний „Божий палець" і погодилися на визначення межі згідно з тією борозною. Таким чином закінчився процес, що коштував обох селян багато гризот і грошей.

ЛІТАЮЧА ТВЕРДИНЯ.

Найновіший французький бомбовий літак може взяти 7 тон бомб, летить 290 км. на годину й підчас одного облету може збомбардувати Берлін, Рим, або Лондон. Він має чотири машини й пропелери, є цілий зі сталі й важить 16 тон. Шість скорострілів є на нім так уставлені, що нема ніяких сліпих кутів, і вони можуть обстрілювати довкола кожне місце. Так зужиє Франція 100 міліонів, що недавно ухвалено на повітряну оборону.

ЩО НЕБЕЗПЕЧНІШЕ?

В Раранчу (повіт Чернівці) заарештувала жандармерія Щеленя Івана і Корнецького Миколу за те, що співали український національний гимн „Ще не вмерла Україна". Тої самої днини заарештували жандарми і двох інших селян: Івана Корнецького і Ґеорґія Ґросула за злодійство. Всіх випущено на волю з тим, що злодіїв не передано слідчому судді, а передано до суду справу тих, що співали український національний гимн.

АВСТРІЯ ПРИНЯЛА ПАПЕНА.

Австрійський уряд рішив приняти за німецького посла фон Папена. Неприняття його моглоб ускладнити ще більше взаємовідносини між Німеччиною й Австрією, а тому фон Папена принято у Відні.

ТУРЕЦЬКИЙ ЗАКОН ПРОТИ ЧУЖИНЦІВ.

У Туреччині ввійшов у життя новий закон проти чужинців, на основі якого заборонено чужинцям працювати в Туреччині у фаху шевців, капелюшників, кравців, барберів, шоферів, музикантів, акторів варієте і т. д. Так працю втратять у Туреччині 5,000 чужинців, із того 2,000 Греків і 1,000 Італійців. Сотки людей висиджують у консулятах в Царгороді і жадають безплатного повороту у рідний край, бо й ті, які мають ощадности, не можуть тих грошей забрати з собою.

МАЙБУТНІ ПОКОЛІННЯ БУДУТЬ ЗОВСІМ ГЛУХІ.

Цими днями виголосив д-р Мейквірд у Лондоні відчит, у якому доказував, що дальші покоління людей, котрі живуть тепер у більших містах, будуть зовсім глухі. Д-р Мейквірд ствердив на основі довголітніх спостережень над своїми пацієнтами, що люди по великих містах, які живуть у постійному механічному гаморі, тратять постепенно вражливість на звуки і їхній слух тупіє. Згаданий лікар говорив, що коли галас і гамір по великих містах не злагідниться, то слух людей буде так сильно тупіти, що майбутні покоління будуть майже глухі.

РУМУНСЬКІ ПЕДАҐОҐИ.

Наслали на наші села вчителів з реґату (корінної Румунії, щоби в той спосіб лекше румунізувати наших дітей. Розуміється, що до румунізації в той спосіб далеко, але зате осягають що іншого: анальфабетизм і деморалізацію. Зневохота дітей до науки, крім того неморальне життя тих педаґоґів роблять своє. І хочби які каригідні були вчинки такого носія румунської культури, то його не то що не карають, а ще й переносять на ліпші посади. Як примір (один з багатьох) це учитель Бужін у Станівцях Горішніх. Бужін виявив там такі педаґоґічні здібности, що його 13-літня учениця стала мамою. Ця гидота, у нас небувала, стала лише причиною, щоб учителя перенести — на посаду директора до Калинівців над Черемошем.

ЗА 18 СОТИКІВ ШИЮТЬ ШТАНИ.

Невеличке містечко Бжезіни, коло Лодзі, відоме з того, що шило масово мужеські одіння, призначені на вивіз. Бжезінські кравці висилали свої одіння до промислових міст Анґлії, Данії і Швеції. Тижнево шили згадані кравці по 2—3 тисячі одінь. Останніми часами наслідком підвишки митних оплат бжезінські кравці обнижили сильно ціни за шиття. Коли прим. у 1932 року плачено за шиття одної пари штанів 90 сотиків, то сьогодні платять уже тільки 18 сот. Шиття мужеського вбрання коштувало „гуртом" у 1932 р. 4 зл. — сьогодні 1.40 зл.

УКРАЇНСЬКА ҐІМНАЗІЯ В УЖГОРОДІ ЗАГРОЖЕНА.

Закарпатське українське громадянство затривожене долею ужгородської ґімназії. Річ ось у чому: з днем 1. липня ц. р. перейшов на емеритуру довголітній директор цеї ґімназії, Андрій Алиськевич (визначний передвоєнний рідношкільний діяч і заслужений директор української ґімназії в Перемишлі).

Тимчасом управителем ужгородської ґімназії чеська влада іменувала родивитого Чеха Яна Янaчка, який досі мав нагляд над чеськими відділами цеї ґімназії.

Ужгородське „Українське Слово" зприводу цеї номінації пише:

„Ми в призначенні проф. Янaчка бачимо загроження українського характеру нашої ґімназії, бачимо не лише нечуваний нетакт, але й грубе нарушення-топтання наших автономних, ба навіть людських прав. Проти цього назначення якнайрішучіше протестуємо й вимаґаємо негайної зміни й направи".

МОТОРОВИЙ СКОРОСТРІЛ.

Про роззброєння багацько балакають, але дійсно працюють тільки над уліпшенням воєнної техніки. Ось недавно заговорила анґлійська преса про „моторовий скоростріл", який винайшов один японський інжинір. Цей скоростріл стріляє без пороху; кулі вилітають зі скоростріла не силою вибуху газів, які творяться при спалюванні пороху, тільки завдяки відосередній силі, яка повстає при скорім обороті барабана.

Барабан, куди насипають кулі, обертається електричним або бензиновим мотором 200 разів на секунду. При кожному двацятому обороті вилітає з дула куля з такою силою, як камінь з пращі. Новий скоростріл дає 600 вистрілів на мінуту. Первісна скорість виносить 850 метрів на секунду; це є трохи більше як скорість кулі звичайного скоростріла. Новий скоростріл має ще ту велику перевагу, що його вистріл без гуку, а це позволяє скрити його перед ворогом. У всіх японських піхотинних відділах вже є впроваджені ці нові скоростріли.

ДОРОГА ПОЧТОВА МАРКА.

Цими днями відбулася в Лондоні на ліцитації продажа почтових марок відомого збирача в світі, д-р Чармена. Між багатьома марками найвищу ціну добула одна з рідких австралійських марок, на якій надруковано образ лебедя комітьголовою. Таких марок пустили були в обіг тільки 8 штук. Марку цю продано за 5,200 фунтів стерлінґів.

ВТІК ПЕРЕД САМИМ ШЛЮБОМ.

У Вадовіцах трапився на очах багатьох людей незвичайний випадок. До одного костела приїхав весільний почот. В одній хвилині в передсінку костела молодий, А. Зембати, почав сваритися з молодою, що родичі не хотіли йому нічого перед шлюбом записати. По кількахвилинній сварці молодий вибіг з костела й побіг до міста. Люди, що бачили цей випадок, поділилися були на два табори: мужчини „потягали" за молодого, а жінки бількалися над нещастям молодої.

ЛЯХИ ВЯЗНЯТЬ ЗА ПІСНЮ ПРО ДАНИЛИШИНА Й БІЛАСА

НЕ МОЖНА Й ЗАГИКНУТИСЯ ПРОТИ УРЯДУ ПОЛЬЩІ НАВІТЬ З ПРОПОВІДАЛЬНИЦІ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Окружний карний суд у Самборі засудив на вязницю українських селянських хлопців: І. Скоця на 9 місяців, С. Монастирського на 7 місяців, П. Гриба, сина Стефана, на 6 місяців і П. Гриба, сина Софрона, на 8 місяців. Засуджено їх за те, що вони співали пісню про Біласа та Данилишина, яких повісили Ляхи в 1932 році. Апеляційний суд затвердив присуд окружного суду, бо вважає злочином проти держави співати пісні про тих, що були „ворогами держави".

На донос поліції, що парох у Стриганцях, о. Іван Гарматій, у своїй проповіді підчас Великодніх Свят сказав, що „пережили ми панщину, переживемо й конституцію", бережанський староста покарав пароха гривною 100 злотих.

НОВА ПРАЦЯ УКРАЇНСЬКОГО ВЕЛИКОГО ҐРАВЕРА.

ПРАГА (Чехословаччина). — Український Музей Визвольної боротьби дістав з Берліна від Василя Масютина велику оригінальну ґравюру його роботи: портрет Богдана Хмельницького. В серії гетьманів цього великого майстра це вже третя праця таких великих розмірів, як портрет Мазепи, але виконана вона ще досконаліше, ніж той його клясичний твір.

Масютин тепер починає працювати над портретами гетьманів П. Дорошенка, П. Сагайдачного та інших. Масютин уже здобув собі міжнародне признання як один з найбільших сучасних ґраверів.

СВЯЩЕНИКА УВЯЗНЕНО ЗА ОБРАЗУ ПОЛІЦІЇ.

ЗБАРАЖ (Західня Україна). — Міський суд засудив українського пароха з Токів, о. Петра Петрицю, на 9 місяців вязниці й на 800 злотих гривни за образу польських поліцаїв. Акт обвинувачення твердить, що о. Петриця допустився образи старости й поліції підчас розмов з комендантом поліційної стації в Токах.

Сталося це тоді, коли о. Петриця пішов на стацію, щоб вияснити причини, чому поліція заборонила влаштувати похід на зустріч епископови Бучкови, що мав приїхати до Токів. Ніхто, крім поліції, не чув тієї образи, а свідком був лише комендант стації та його підлеглі.

СВЯЩЕНИКА АРЕШТОВАНО НІБИТО ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО ОУН.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Польська поліція зі Сколього арештувала в Бубнищі греко-католицького пароха, о. Еліяшевського, за те, що він відмовився взяти участь у похороні вбитого війта Шкалубина.

Поліція закидає о. Еліяшевському приналежність до ОУН та солідаризацію з боєвою роботою УВО. Арештованого о. Еліяшевського відставлено до стрийської вязниці.

ВІШАННЮ НЕМА КІНЦЯ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — У Бриґідках повісила польська влада українського селянина Степана Корпана, що мав 26 літ віку. Корпан ішов на шибеницю спокійно й не дозволив завязати собі очей.

ЦЕЛІБАТ У ЛЬВІВСЬКІЙ АРХИДІЄЦЕЗІЇ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Митрополит А. Шептицький видав розпорядок про „Титул рукоположення" на священство кандидатів. В тому розпорядку зазначено, що архидієцезія тепер позбавлена матеріяльної можливости давати кандидатам „канонічний титул пенсії". Тому кожен кандидат має представити дані, що він посідає маєток, достаточний на випадок потреби для удержання кандидата та його йодини.

У промові на засіданню консисторії митрополит сказав, що на батьківство треба би вимагати посілости менше-більше від 30 до 50 морґів, а як капіталу, то капітал має бути достаточний на те, щоби з процентів удержувати у випадку потреби священика, його жінку й пересічно 5 до 6 дітей.

Очевидно цілком інші вимоги є для тих кандидатів на священство, які прирікають целібат.

ОТТО ГАБСБУРҐ ПОЇХАВ ДО ІТАЛІЇ.

РИМ (Італія). — З Бельґії їде до Італії автомобілем кандидат на австрійський престол, Отто Габсбурґ. Дехто думає, що він переїздить до Італії, де вже кілька тижнів перебуває його мати, щоби звідси прискорити свій поворот на престол Австрії.

Ходять також чутки, що він приїздить до Риму, щоб заручитися з наймолодшою донькою італійського короля. Італійський уряд заявляє, що всі такі чутки не мають ґрунту під собою, а Отто їде до Італії в особистих справах.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БАНКИРІ НА СУД НАРОДУ.

Сенатський комітет для банкових і монетарних справ виступив проти американських банків з публичним обвинуваченням, котре знайде певно широкий відгомін в Америці.

Є це звіт з кількамісячного слідства цього комітету про діяльність американських банків. На цьому слідстві переслухано довжезний ряд свідків. Ставали на ньому найвизначніші банкирі, від Дж. П. Моргана починаючи. Мали банкирі нагоду подати не тільки свої погляди, але й збити кождий закид. Проти членів цього комітету не піднято ще оправданих закидів сторонничости, які безсторонні люди могли би брати серіозно. Як самий комітет так і його звіт мають велику повагу.

Рапорт відноситься до практики американських банків щодо інвестицій. Розділяється він на дві части: перша частина змальовує діяльність банків при продажі краєвих інвестицій, а друга частина — діяльність банків при продажі заграничних інвестицій.

Перша частина звіту стверджує, що банкирі при продажі домашніх інвестицій звичайно не мали наміру обслужити чесно своїх клієнтів. Чесна обслуга полягала би на продажі людям з грішми шерів чи бондів відповідальних і чесних бизнесових орґанізацій. За його роботу належалася би банкови природно певна винагорода. Та банкирі, як каже рапорт, не дбали за інтерес своїх клієнтів, а дбали тільки за те, якби то збільшити власні приходи. Вони продавали клієнтам шери нечесних орґанізацій. Банки часто давали своїм приятелям нагоду робити при продажі шерів гарні зиски. Банки не дбали зовсім за те, які шкоди поносила широка публика, якщо вони самі або їх приятелі мали гарні зарібки.

Друга частина рапорту, котра трактує про торговлю заграничними інвестиціями, представляє діяльність банків ще чорніше. Тут ішла вже цинічна грабіж клієнтів. Рапорт каже, що ця діяльність становить найскандальнішу сторінку в історії американського інвестиційного банкирства.

Рапорт не завиває багато в паперці: він поіменно згадує ріжні банки, а між винуватими є „прикраси" американського банкирства, як банковий дім Морґана, банковий дім Куна, Ловба й Ко. Між приятелями цих банкирів стрічаємо такі імена, як: міністрів Вудина, Нота, Чарлза Адамса, амбасадора Дейвиса, ба навіть президента Кулиджа.

Пишуть тепер ґазети, що за зріст радикальних течій в Америці відповідає радикальна аґітація. Та чи може вся радикальна аґітація зробити одну десяту того, що зробить отсей офіціяльний звіт сенатського комітету, котрого певно ніхто не заперечить?

ДВА ХАРАКТЕРИ

Увесь світ завважив, що найближчий помічник фельдмаршала Гінденбурга в часах світової війни, генерал Людендорф, не післав родині фельдмаршала кондоленції з приводу смерти старого Гінденбурга. Людендорф нічим не відзначив смерти Гінденбурга й не поїхав на його похорон під памятником воякам у Таненберґу, де Гінденбурґ і Людендорф разом здобули перемогу над російським військом і тим відчинили собі дорогу до найвищого военного становища в Німеччині.

Всі роки війни від часів Таненберга аж до перемиря два імена, Гінденбурґ і Людендорф, були нерозлучні. Вони були ніби два сіямські брати. Сам Гінденбурґ говорив, що його співробітництво з Людендорфом було „найщасливішим подружем", якого можна собі бажати. Здавалося, що й по революції в Німеччині це „подруже" буде нерозлучним, але вийшло навпаки. Чия тут вина? Що сталося?

Від часу приходу на президентство Гінденбурга всі почали забувати імя генерала Людендорфа, а Гінденбурґ тінню від своєї величезної постаті закрив цілковито того, без кого, можливо, Гінденбурґ не мав би був перемоги під Таненберґом, не став би на чолі німецьких армій, не був би героєм Німеччини та її президентом. Досить було Людендорфови, як генерал-кватермайстрови штабу військ Гінденбурга, що бились під Таненберґом, зробити найменшу помилку в своїх розрахунках, чи щось перевести невідповідно, як та велика битва, що принесла Німцям перемогу, а Гінденбурґови славу, могла була стати катастрофою для Німеччини, а для Гінденбурга неславою й упадком.

Коли читаєш спогади Гінденбурга й спогади Людендорфа, то бачиш ясно, як другий доповнював першого і як перший усе спирався на другого. Щаслива доля для Гінденбурга, а може й для Німеччини, звела цих обох однаково великих воєнних людей. Навіть у самій Німеччині голоси поділилися серед найбільших військових спеціялістів, хто властиво був великим военним генієм: Гінденбурґ, чи Людендорф? Лише годяться на тому, що їх діяльність треба завжди розглядати як одну цілість, а не ділити одного від другого.

По революції обом відкривалася широка дорога до поступу вперед, як теж однаково обом був тяжкий шлях, який міг привести їх до забуття й занепаду. Старий Гінденбурґ, з природи обережніший від молодшого Людендорфа, усунувся від усякої політичної й военної діяльности та поїхав до себе в маєток доживати спокійно свого віку. Молодший і активніший Людендорф не хотів іти геть у забуття; він чув у себе сили до праці й кинувся у вир незнаного для нього політичного життя.

Своїми невдалими політичними виступами та заявами він зробив те, що нераз осмішив себе; впутався, здавалося, в безнадійне діло, як наприклад відомий „пуч" Гітлера в Мінхені в 1923 році, коли з Гітлером на вулиці йшов також Людендорф. Та, на біду для Людендорфа, він тоді не передбачав того, що що раз не вдалося, може вдатись іншим разом. Тому Людендорф образився на Гітлера, який запевнив його в серіозности свого виступу, що тріс як миляна банька, і Людендорф зірвав з Гітлером. Людендорф не міг терпіти й вичікувати. Після того замкнувся сам у собі й почав робити ріжні, все невідмінно невдалі політичні виступи.

Годі сказати, чи Людендорф став на шлях такої своєї діяльности, підштовхуваний своїм особистим самолюбством, бажанням почестей і слави, бажанням дістати знову втрачене своє становище в армії й у життю Німеччини, бо він же властиво був диктатором, як начальник штабу всіх армій, кілька років. Але можна припустити, що Людендорф є не меншим патріотом від Гінденбурга, що він не менше від Гінденбурга бажає щастя своєму народови й хоче бачити Німеччину великою й могутньою державою. Для цього він і кинувсь у вир життя. Молодший, сміливіший у своїх рішенях та активніший від Гінденбурга, він пішов шляхом активности, на якому зломив остаточно свою карієру й нічого не дав для свого народу й держави, бо часто був без потреби очайдушним, а головно, не міг вичікувати й спокійно переживати невдачі.

Отут виявився брак твердого характеру, який міг би стримувати сам себе, який був би здібний вичікувати більше й розважувати й роздумувати. Він не зміг опанувати того, що в простій мові називається „загонистістю", й та загонистість привела його в сліпий кут, з якого вже годі вибратися розумному, активному й безпечно великому знавцеви военної справи — Людендорфови. Не був і не є Людендорф тим, кого називають „політиком", а тому робить одну дурницю за другою. Вершком отих дурниць є його останнє поступовання й поведення підчас смерти і похорону Гінденбурга, який нераз говорив публично, навіть в останніх часах, що він чує, що бракує йому того друга й приятеля Людендорфа. Не поборов у собі Людендорф почуття образи, а може й заздрости, що Гінденбурґ піднісся на таку висоту, а його, Людендорфа, забули. Тим Людендорф зробив ще більшу дурницю, відвертаючи від себе цілу Німеччину.

Отут маємо перед собою два характери. Гінденбурґ — спокійний, розважний, людина одної лінії поведінки, що не шукає задоволення особистої амбіції та завжди добро цілого народу й держави ставить понад свої переконання й готовий на всяку жертву, щоб лише зробити прислугу державі й народови. Монархіст і вірний слуга кайзера, Гінденбурґ підписав закон про недопущення кайзера до Німеччини; він стискав руку завзятим своїм ворогам-соціялістам, коли вважав, що добро народу й держави вимагає, щоб він, президент держави, їх підтримував. Гнав нераз від себе на чотири вітри Гітлера й нарешті зробив його канцлером та, вмираючи, благословив його на „вожда нації", бо думав, що це в інтересах держави. Отой інтерес держави й народу перешкодили Гінденбурґови відвідати свого одинокого друга Людендорфа, коли Гінденбурґ кілька років тому був на вакаціях в Баварії, де недалеко жив Людендорф. Гінденбурґ хотів побачитися з Людендорфом, але йому сказали, що це пошкодить внутрішньому спокоєви в державі, й Гінденбурґ стримався.

Людендорф, що не вміє стриматися, не зрозумів цього, як не розуміє й тепер, коли вже умер той, до кого таку страшну заздрість почував Людендорф. Брак тих позитивних прикмет у характері Людендорфа, які посідав Гінденбурґ, привів до того становища, в якому тепер опинився Людендорф, хоч ніхто не може сказати, що він розумом менший від Гінденбурга, що він не такий самий военний геній, як і Гінденбурґ, і що він менше прислужився своєму народови й державі в часах великої війни.

В. К.

УКРАЇНСЬКІ ЕМІҐРАНТИ!

Всі Ви чули про Музей Визвольної Боротьби України в Празі. Знаєте, що ця установа зберігає память нашої боротьби за державність, врятовує від загибелі наші національні реліквії. За вісім літ свого існування Музей зібрав багатіскарбивеликого історичного значіння. Вони пророчисто свідчать про наші державні змагання й наші права на самостійне життя, вони підсилюють і кріплять нас у боротьбі за власну хату на землі й служать памяті тих, котрі в цю боротьбу вклали що мали найдорожчого. Ці матеріяли скажуть потомним поколінням про боротьбу й жертви батьків; навчать їх цінити й поважати тих, що працювали для України й життя своє віддали для її майбутнього; ці памятки вкажуть їм також і на помилки минулого та остережуть перед повторюванням їх.

Музей Визвольної Боротьби України зібрав багаті матеріяли збройної боротьби, памятки нашого державного будівництва, української дипльоматичної служби й зносин з чужими державами, нашої культурної праці й розвитку, наших успіхів на полі мистецькому, численні памятки окремих діячів і т. д. Треба знати Музей Визвольної Боротьби, треба бачити всі ті скарби, що їх він уже змістив у собі, треба знати ролю подібних установ в інших народів (напр. польського закладу в швайцарському Рапервілі), — щоб збагнути все значіння Музею Визвольної Боротьби України для нашого майбутнього.

Українські Еміґранти! Чи знаєте Ви також і про те, що ця наша національна установа ця біля збудування власної домівки й міститься в кількох найнятих, тісних і вже до краю виповнених помешканнях; що велику частину музейних матеріялів доводиться тримати нерозпакованими на складах? Чи знаєте Ви, що для збереження цих матеріялів та для належного їх використання, а також для того, щоб Музей міг і далі розвиватися та повнити своє національне призначення, він потребує відповідного приміщення? Чи знаєте Ви, що вже розпочата праця біля збудування власної домівки Музею Визвольної Боротьби України — Українського Дому в Празі? Й що для здійснення цього, для докінчення розпочатої справи потрібна Ваша, Українські Еміґранти, допомога? По неї оце й звертається до Вас зі своїм закликом Музей Визвольної Боротьби України.

Всі ми свідомі тяжкого становища українських вигнанців на чужині, особливо при сучасній кризі, безробітті й матеріяльній скруті взагалі. Знаємо, що кожен еміґрант болючо переживає тепер нещастя своїх близьких і цілої голодуючої України, з усіх сил стараючись полекшити їхні муки. Знаємо також, що при всій своїй незабезпечености українська еміґрація має багато обовязків та праці в своїх еміґраційних орґанізаціях і щедро піддержує наше національне життя. Знаємо все це і всеж рішаємося звертатись до Вас з оцим закликом.

Українські Еміґранти! З почину еміґрації повстав у Празі Музей Визвольної Боротьби України, засобами еміґрації утримувався й працею еміґрації розвинувся він до значіння всеукраїнської національної установи. Миж маємо подбати й про його майбутнє... Земляки з рідних земель нам безперечно поможуть.

Наша визвольна боротьба досі провадилася в значній мірі на еміґрації або була звязана з еміґрацією. Почалося це ще до війни, продовжилося в часі війни й особливо розвинулося в останніх літах. На чужині працювали наші полонені, тут творили вони дивізії українського війська; на еміґрацію змушена була відійти наша лицарська армія, тут працюють наші урядові установи, політики, партії; на еміґрації вибудували ми своє високе шкільництво, тут відбуваються наукові зїзди; на еміґрації зазнала світової слави наша пісня і наше мистецтво; на еміґрації видали ми міліони українських книг, витворили пресу, свої орґанізації, звязки з чужинцями й усе потрібне для культурного життя. На еміґрації поховали ми багатьох наших діячів і будителів та ще більше інших „невідомих" — яким Бог не судив того щастя, щоб закінчити життя в свой хаті й мати домовину в рідній землі... Монументом для них має служити Музей Визвольної Боротьби України. Його вибудування є справою всіх, усього українського громадянства, цілої нації нашої... Але в першу чергу це справа Ваша, Українські Еміґранти, бо для Вас є чужою байдужість, бо для вас призначено делою працювати й боротись не тільки за себе, а й за тих, у котрих руки в кайданах і котрі сьогодня не може не тільки будувати, а навіть і жити.

І Ви відізветеся на цей заклик і — з того останнього, в поті чола заробленого — принесете цеглину до цеглини на спільну національну справу. Вибудуваний з Ваших пожертв Музей Визвольної Боротьби України стане незломною твердинею українства в західній Европі. Ваша жертвенність запалить серця всіх Українців, викличе пошану чужинців і сповнить гордощами Ваших нащадків.

Хайже спільними силами всього українського громадянства повстане Український Дім у Празі, як монумент героїчної боротьби українського народу за свою незалежність!

Нехай кожен вкладе свою цеглину в його будівлю!

Жертвуйте всі, хто скільки може!

Пожертви надсилати на адресу директора Музею, проф. Д. Антоновича:

Prof. D. Antonovyc, PRAHA-Nusle, 245. Czechoslovakia.

В Чехословаччині краще посилати просто на почтове конто Музею: 80940. Praha.

Пожертви можна складати й через Земельний Банк Гіпотечний у Львові на почтову складанку ПКО 500170 з допискою МУД (Музей, Український Дім).

В Румунії пожертви приймає Адміністрація часопису „Час", Чернівці, ул. Петровича ч. 4, тт п. Д. Геродот — D. Herodot, Str. Delea Veche, 45 Bucarest LV.

В Америці можна посилати через Обєднання Українських Орґанізацій в Америці „Obyednanye", P. O. Box 122, Hudson Terminal, New York, N. Y.

В Канаді — через п. П. І. Лазаровича — P. J. Lazarowich, P. O. Box 456, Edmonton, Alberta.

СУЧАСНЕ МІЖНАРОДНЄ ПОЛОЖЕННЯ І ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

(Промова голови Союза Укранок, посолки Мілени Рудницької, при відкриттю Українського Жіночого Конґресу в Станиславові дня 23. червня 1934 року).

(8)

к дивно звучить закид еґоїзму в устах мужчин, які всі питання вирішують фактично зі становища власних інтересів, в яких розумінні обективною нормою світа: добра, справедливости, моралі, є тільки вони, чоловіки, і які, коли говорять „суспільність", „народ", то думають переважно тільки про себе, забуваючи про другу половину людського роду.

Вповні неоправданим є також закид „інтернаціоналізму", звернений у нашу сторону, бо не було і нема другого жіночого руху, який до тої міри черпав свої сили з української національної ідеї, як український. І коли з одної сторони імпутують нам анаціональні тенденції, — кажуть, що український фемінізм є фемінізмом, але не є українським, тоді рівночасно інші рахують нам за гріх, що українські жіночі орґанізації займаються тільки національними справами, а занедбують жіночі.

Ні одні, ні другі не мають рації. В українських жіночих товариствах була і є рівновага між обома ідеями, які лягли в основу їхньої діяльности: між ідеєю національною та ідеєю жіночого руху.

Не сліпим, невільничим наслідуванням мужчин є жіночий рух, як думає дехто з наших людей; не є він змаганням до „змужніння" жінки, як читали ми це недавно. Навпаки — вихідною точкою жіночого руху було переконання про відмінність жіночої духової структури та бажання збогатити культуру цінностями жіночого духа. Саме тому жіночий рух каже жінці йти власними шляхами, а не бути довше сателітом і трабаном мужчини. Не хочемо наслідувати мужчин у їх ґеніяльности і геройстві, але не хочемо також повторяти за ними їх нісенітниць і злочинів. Хочемо бути собою. Може не зуміємо, краще правити світом, як це робили мужчини, але думаємо, що стан, до якого довели світ мужчини, не є причиною до гордости. Знаємо, що жіноча співпраця буде тільки тоді мати правдиву, трівку вартість для громадянства, коли вона буде висловом нашої особовости.

Застерігаємося також рішучо проти інсинуацій, немовто український жіночий рух проповідує „фільософічну еманципацію" і змагає до сексуальної свободи жінки. Коли жіночий рух поставив як один зі своїх постулятів домагання рівної сексуальної моралі, то він ніколи не розумів її так, щоби стягнути жінку там, де знаходиться мужчина, — але щоби піднести мужчину на ту висоту, на якій стоїть жінка. Рівну мораль ми розуміли і розуміємо як рівну відповідальність жінки і мужчини за скількість і якість нового покоління, за здоровля, силу і виховання потомства.

І тому мусимо застерегтися проти обтяжування жіночого руху відповідальністю за упадок моралі. Не жінка сотворила суспільний лад, в якому є місце на торговлю жінками і молоддю, на санкціоновану дежавою проституцією. Хто виступив до боротьби з тими язвами мужеської суспільности, як не жіночий рух? І не жінки є відповідальні за всі прояви біольоґічної деґенерації людства. І не жінки є відповідальні за соціяльні і господарські умовини, які доводять до упадку родинного життя. Жіночий рух був і є одним з найбільше здисциплінованих і найбільших етичних рухів людства і таксамо український жіночий рух все був і хоче дальше бути носієм найвищих етичних цінностей. Ми знаємо, що „як ріка не може піднестися вище свого джерела, так нарід не може піднестися вище рівня свого жіноцтва", і що в руках українського жіноцтва лежать найвищі етичні цінности Нації.

Чи може бути більше злобний закид в сторону жіночого руху, який все ставили з найбільшою повагою до материнських обовязків жінки та перший видвигнув перед державою домагання опіки над материнством і дітворою, як закид занепаду родинного життя.

На родину глядимо як на суспільну і біольоґічну клітину народнього орґанізму — як на місце, де кується душа і майбутність нації. І саме тому, що так високо ставимо родину і ролю жінки в родині, бажаємо уздоровлення родинного життя, піднесення пошани до жінки-матери та забезпечення матері рівних прав з батьківськими. Одначе з другого боку не можемо погодитися з тими, які бажали би замкнути жінку назад дома та які вважають родину одиноким полем діяльности жінки. Ніколи на протязі історії фізіольоґічні і педаґоґічні функції материнства не вичерпували всіх фізичних і духових сил жінки. Поза заняттями, звязаними з матиренством, жінка від найдавніших часів працювала на полі господарської продукції; вона була — в давніх фомах господарського життя і при тій ролі, яку відгравало домашнє господарство аж до винаходу машини — могутнім господарсько-продуктивним чинником, яким ще сьогодні є наша селянка. Коли родинний дім звузився, коли техніка відібрала йому його господарські функції, а суспільність переняла на себе виховання й навчання, опіку над хорими і бідними та цілу низку інших справ, — то безглуздішими стали намагання зіпхнути жінку назад до „домашнього огнища" та обмежити її ролю тільки до домашніх і родинних обовязків. Яка дивна мішанина романтики, маломіщанства і хорої сексуальної уяви лягла в основу тих поглядів на жінку й жіночий рух, які доводилося читати останніми часами в українській пресі, а для яких „істотною площиною жіночої проблеми" та „центральним пунктом жіночого руху" є відношення до сексуальних справ.

(Кінець буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Не спізніться зі своєю пожертвою на Український Дім у Празі. Не будьте останнім! Хто жертвує вчас — помагає вдвоє!

—o—

Чи знають Ваші знайомі про будівлю Українського Дому в Празі? Чи орґанізували вони збірку пожертв на цю ціль?

ПРО ЩО ГОВОРЯТЬ БОЛЬШЕВИКИ

(З нагоди зїзду радянських письменників на Україні).

Майже одночасно з Всеукраїнським Жіночим Конгресом у Станиславові відбувсь у Харкові зїзд радянських письменників України (17—26 червня 1934 року).

В числі з 12-го червня московська „Правда" надрукувала велику статтю голови Організаційного Комітету Союзу Радянських Письменників України, І. Кулика, під наголовком: „Українська література напередодні зїзду".

Як лицює Москві, вона дала дороговказ для зїзду радянських письменників України. При цій нагоді Москва та її відпоручники виявили, що їх найбільше непокоїть, а кинули досить яскраве світло на деякі події недавнього минулого на Україні.

І. Кулик в „Правді" з 12-го червня пише:

„В жорстоких клясових боях народилася, розвивалася й набиралася сил українська радянська література. Її молодим, ще незміцненим силам, доводилося прокладати свій шлях через перепони, які ставила українська націоналістична буржуазія, кулацтво та його ідеольоги в галузі літературознавства та літературної політики на чолі зі школою „академіка" С. Єфремова. Проповідуючи „єдиний національний фронт", відмовляючи признавати все те, що, розбиваючи цей фронт, ставило своєю метою зміцнення диктатури пролетаріяту та найтіснішого братерського звязку з СРСР, шовіністична буржуазія знаходила найактивнішу підтримку з боку націонал-ухильників у лавах Комуністичної Партії большевиків України. Не дармаж Н. А. Скрипник, який очолював націоналістичний ухил в КП(б)У, єднаючися з імперіялістичними інтервентами, писав іще в 1929-му році:

„Політична роля літературного твору значно зменшилася. Виникли нові галузи громадянського життя, де виявляються творчі сили нашого народу. А тому, хоч конечна вага літературного твору виросла, тимчасом удільна вага його проти того, що було 25 або 30 років тому, значно зменшилася".

Ледви чи треба поважно оспорювати цю націоналістичну спробу довести, що дореволюційна українська література, котра, згідно зі Скрипником та Єфремовом, уявляла „єдиний фронт творчих сил нашого народу", була сильнішою, впливовішою й активнішою від сучасної радянської. В суті цього становища, каже І. Кулик, лежить прагнення українського кулака відгородити свій хутір від пролетарської революції, надія українського буржуя на вільний і „самостійний" визиск робітників і селян України.

Таким чином, коли відкинути трафаретну комуністичну терміносьоґію про „кулаків" та „буржуїв", то найбільше непокоїть Москву прагнення українського населення відгородити „свій хутір" (Україну) від пролетарської революції, тобто від Москви. А тимчасом справа йде й неминучо прийде якраз до відгородження, до усамостійнення України.

Занепокоєння Москви настільки велике, що вона лякається і продовжує воювати з тінями своїх же небіжчиків. І. Кулик далі пише:

„Не протирічить цій „хуторянській" кулацькій програмі пізніше видвигнуте українськими націоналістами гасло „орієнтації на психольоґічну Европу" (Хвильовий). Гасло це, після реалізації, мало би означати перетворення радянської України в вуярмлену кольонію чужинецького імперіялізму".

Читаючи це, радянський Українець напевно каже: „Борони нас, Боже, від московських приятелів, а з ворогами я дам собі раду".

Далі І. Кулик робить таке признання:

„В 1931—32 роках, у роках, коли КП(б)У зробила низку помилок у праці на селі, знову зміцнилася праця націоналістів, петлюрівців, дворучників і в літературі".

„В 1933-му році внаслідок допомоги Україні з боку Всесоюзової Комуністичної Партії Большевиків, а в першу чергу з обку товариша Сталіна вщент була розбита агентура інтервентів в Українській Радянській Соціялістичній Републиці.

„Без сліду зникли з літератури вчорашні „корифеї", роздуті націоналістами: кулацький зубоскал Остап Вишня, безталанний графоман О. Досвітний, Пилипенко, Слюсаренко та інші".

Далі І. Кулик дає оцінку радянським письменникам і поетам. Беремо з неї оцінку тих непартійних письменників, які, як каже І. Кулик, „прийшли до нас з націоналістичного табору".

Про них ми читаємо таке:

„Коли переродження техичної інтеліґенції продовжує займати О. Копиленка в романі „Народжується місто", то це переродження показано переконуючо на тлі велитенського будівництва харківського тракторного заводу. А тимчасом ще не так давно той же Копиленко потерпів виразну поразку, намагаючися з невластивих нам позицій вирішити питання визволення жінки робітниці в романі: „Визволення". Останні дві книги Г. Коцюби, присвячені Дніпростроєви („Нові береги") та питанню збільшення врожайности соціялістичного поля, („Родючість"), нічим не нагадують автора зміновіховської „Змови масок". Таксамо протимілітарістичний роман Ю. Смолича „Сорок вісім годин" виразно ріжниться від його націоналістичної „фальшивої Мельпомени". А тимчасом усі ці автори — бувші члени хвильовитської шовіністичної організації „Ваплїте".

„Трохи осторонь стоять дві речі визначних прозаїків на історично-революційні теми: „Право на смерть" П. Панча, та „Мати" А. Головка. Маючи великі художні вартости, обидва ці твори не позбавлені суттєвих хиб ідейного характеру. П. Панч, малюючи горожанську війну в Донбасі, примушує свого героя, робітника копалень, пророблятя цілком невластиві його клясовій натурі політичні скоки та зміни (слабо умотивований тимчасовий перехід у ворожий табор, потім каяття і таке інше). А. Головко відбиває добу 1905 року приблизно на томуж матеріялі, на якому написана клясична „Фата Морґана" М. Коцюбинського, з тою ріжницею, що романови Головка не властиві безнадійність і відсутність перспектив революції, які характеризують кінцеві акорди „Фати Морґани". Тимчасом вартість роману Головка зменшується тим, що в особі геройки Катрі виразно відчувається сумно знайомий нам символ „матери-України", що однаково болїє душею за всіх своїх синів: робітника Артема, селянина Остапа й інтеліґента-націоналіста, вродженого петлюрівця Юрка"...

„Визначний майстер вірша П. Тичина перейшов до актуальної тематики (збірник „Партія веде") і це, без сумніву, значна перемога. Тимчасом ми зробилиб йому злу прислугу, коли би промовчали факт нерівности, навіть деякої непевности художнього виявлення нових для Тичини тем та ідей.

„Цяж непевність виявляється в останніх творах другого визначного майстра вірша, бувшого „стовпа" буржуазно-націоналістичної ґрупи „неоклясиків", М. Рильського.

„Нарешті М. Бажан дуже поволі і з рипом виривається з національстичного багна, в якому знаходиться коріння його творчости".

Таке „вихвалювання" в умовинах радянської дійсности на Україні, при тому русотяпському курсі, який дуже енерґійно впроваджує Москва, не віщує нічого доброго для тих, котрих нині нібито приязно поклеплює по плечах товариш І. Кулик.

Нема найменшого сумніву, що в найближчому майбутньому їм почнуть пригадувати їх давно минулі псевдо-націоналістичні прогріхи, охрестять їх „кулаками, дворушниками, петлюрівцями" і скажуть про них таксамо, як тепер кажуть про Остапа Вишню, О. Досвітного, С. Пилипенка та О. Слюсаренка, що вони „без сліду зникли з радянської літератури".

Дядувати за це таксамо будуть Сталінови та його відпоручникови на Україні, Постишеву.

АНАТОЛЬ СВИДНИЦЬКИЙ.

(1834—1934).

Сто літ тому прийшов на світ один із наших найталановитіших прозаїків 60-тих рр. минулого століття — **Анатоль Свидницький** (род. 15. липня 1834). Син подільського священика, палкий, живий і непосидючий, не вмів ніде й ніколи „загріти місця". Мандрував із міста до міста, вічно міняв професію, заєдно шукав нових вражінь і остаточно скінчив життя, не закінчивши нічого. Зразу хотів стати священиком, потім студіював в університеті, був учителем, помічником акцизника, архівальним урядовцем й нарешті залишився тим, до чого вродився: великим, але неоціненим і недоціненим за життя письменником.

Вмираючи ледви 37-літньою людиной, не залишив по собі великої розмірами спадщини, але те, що залишив, може бути мірилом, яка велика письменницька сила, скільки глибини й бистрої обсервації пропало майже безкорисно й безслідно для української літератури.

Почав свою письменницьку карієру як один із найкращих співробітників петербурзької **„Основи",** широким рефератом книжки Шейковського п. з. „Бит Подолян". Пробував свого пера в поезії (його твір „Вже більше літ двісті" стався загально поширеною народньою піснею), писав дрібні нариси й оповідання з українського побуту, надруковані в „Киевлянині", але імя і місце в літературі запевнив собі щойно повістю-хронікою п. з. **„Люборацькі".**

Не мав Свидницький щастя в життю, не мали щастя і його „Люборацькі". Повість, написана в 1622 р. для „Основи", не побачила денного світла за життя автора. Щойно в 1883 р. віднайшов її С. Кониський поміж старими шпарґалами й післав до Львова, де вона й появилася в „Зорі" (1885 р.) та окремою відбиткою в „Українсько-руській Бібліотеці" Я. Олесницького. Вийшла повість із пропусками й редакційними поправками (Івана Франка), що мали нібито пристосувати твір до вимогів і світогляду галицького читача. Щойно в 1901 р. появилося повне видання повісти накладом київського видавництва „Вік". По війні видав повість Свидницького Я. Оренштайн у Берліні, а потім київська „Книгоспілка", під редакцією М. Зерова.

„В історії українського друкованого слова — пише М. Зеров у післяслові — мало знайдеться таких сумних сторінок, як літературна історія „Люборацьких". Написані в Миргороді в 1861—1862 рр., вони не змогли за життя авторового зявитися друком і тільки випадок не дозволив їм загубитися, як загубилася, наприклад, широка етноґрафічна розвідка „Злий дух", що про неї згадував у „Зорі" (1886 р. ч. 11, ст. 195) В. Б. Антонович".

А й появившися припадком у „Зорі", не могли „Люборацькі" спастися перед „громадською цензуроую", що то в свій час, та ще й нині, робить стільки спустошень у нашій літературі.

Про неї пише м. ін. Франко в „Молодій Україні":

„Скільки крови напсували нашій публиці і нашим редакторам ті невинні, невеличкі проби реалістичного малювання життя! Яких куріозних осудів були ми свідками! Моєї „Лесишиної челяди" не могли зрозуміти — не тому, щоб там були якісь загадки, а тому, що вона „заповідається, як ідилля, а кінчиться, дідько знає як"... Коштовна повість Свидницького „Люборацькі" могла бути поміщена в „Зорі" тільки з досить значними пропусками. Громадська цензура була в десятеро страшніша для авторів, ніж прокураторська, а львівська громада стояла перед тероризмом провінціяльної публики, що, не знаючи іншої літератури крім польсько-шляхотської, або німецької, сентиментальної... тільки й ждала найменшої причини, щоб звернути журнал, зректися пренумерати, ще й вилаяти редактора".

Франко пише це в 1909 р., як про минуле, але ледви чи й сьогодні (1934) в нас покращали відносини під тим оглядом. Громадська цензура існує далі й робить своє Геростратове діло.

А тимчасом „Люборацькі" це справді цінний і талановитий малюнок бистро догляненого й глибоко прогляненого життя-буття та умовости нашого подільського духовенства 40-вих рр. м. століття. При всій своїй автобіографічности розгортає вона перед очима процес творення нових форм життя й усильної польонізації з одного та обмосковлення з другого боку нашої одинокої тоді інтеліґентвої чи півінтеліґентної верстви.

Московські бурси й польські пансіони виховують тоді нове покоління яничарів, що з ненавистю й погордою дивиться на „хлопський" побут та звичаї й обичаї своїх батьків. На наших очах твориться й виростає в „Люборацьких" нове, неукраїнське громадянство українського походження, при чому поодинокі картини цього жахливого процесу такі живі й соковиті, та і „реалістичні", що їх треба було аж вигладжувати, присолоджувати й виправдувати більше чи менше доцільними редакторськими заввагами, щоб зробити їх страсними для читача.

„Люборацькі" є нині окрасою нашої літератури, а Свидницький одною з найтраґічніших постатей нашого культурно-національного лихоліття.

Марко Вільшина.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Свій до свого.

Ми звикли завидувати, коли кому щастя сприяє, або коли хто дороб'ється тяжкою працею, чи то фізичною чи умовою або й хистом бизнесовим. Нераз з цеї самої причини ми не попираємо свого, бо, мовляв; ади, хоче мною доробитися. Та ми забуваємо, що піднести себе як націю можемо тільки тоді, коли в нас будуть багаті люди, багаті фінансові інституції і корпорації, коли наші фінанси будуть обертатися в нас. Тому всі культурні народи звертають велику увагу на свій фінансовий стан і дбають, щоб заробки і зиски їх не йшли в чужі кишені, а приносили їм користь, а не чужим. І нам час вже це зрозуміти і бути гордими, коли в нас багаті бизнеси чи то одиниць, чи гуртів, корпорацій. Ми звикли нераз тішитися, як нам який бизнесмен дасть поважнішу суму на народню ціль; а в коляду, чи інше торжество звертаємо свої очи перше на бизнесменів і вже наперед числимо на їх більшу від пересічного чоловіка-робітника жертву. Але як цей бизнесмен дороблявся чи дали ми йому поміч у його тяжкій праці? Про це нам байдуже.

От тому то нам треба заінтересуватися своїми бизнесменами й дбати, щоби якнайбільше їх в нас було. В нас, у Пасейку й околиці, є також немало більших і менших бизнесменів, про котрих нам слід знати і про них памятати.

Між іншим на увагу заслугує наша українська пекарня в Кліфтон під назвою: **„Кліфтон Бейкінґ Корпорейшен"**. Власниками цеї корпорації є давнаші земляки і щирі українські патріоти: **Андрій Ткач** та **Петро Капелюх**, який є членом відділу 42 нашого Союза. Обох їх видно всюди, де вимагає народня справа. Зпочатку цей бизнес був незамітним і провадив його сам п. Капелюх, та вже десять літ, як з ним до спілки пішов і п. Ткач, який працював пятнацять літ як шеф-пекар у великій фірмі в Ню Йорку. Від злуки цих двох людей і їх чесного порозуміння та згоди в бизнесі фірма „Кліфтон Бейкері" росте і нині робить $80.000 річного обороту. Працюють у ній девять пекарів, шість розвозчиків дві жінки-крамнички, і один книговодець (букіпер), разом 15 робітників. А. Ткач є сам головою фірми, відповідальним пекарем, а П. Капелюх відповідальним розвозчиком хліба. Працюють там самі Українці з Галичини і з Підкарпатської України. Хліб доставляють переважно нашим харчовим склепам (ґросерням і бучерням) а також німецьким, мадярським, московським, чеським і т. п., і до всіх околичних місцевостей, як: Кліфтон, Пасейк, Ґарфілд, Джерзи Сіти, Нюарк, Белвіл, Ірвінґ, Рутерфорд і ін. Оба спільники середнього віку люди: Ткач нежонатий приїхав тому 28 літ до Америки з рогатинського повіту, а Капелюх жонатий, приїхав до Америки також з рогатинського повіту тому 24 роки. В нього одна дочка, яка також є щирою Українкою. В цій пекарні печеться багато спеціяльного печива для Українців на замовлення, як: паски великодні, весільні колачі і рівне печиво на христини і на інші торжества. Важне й це, що цю фірму знають діти бідних і безробітних, бо замісць продавати за безцін вчорашнє печиво, власники роздають нераз соткам дітей смачні тісточка і хліб. В пекарській робітні цеї корпорації при Ґовп вул., недалеко Сентер, великий рух, і коли там зайти, можна чутися гордим, що ми маємо таку фірму в Кліфтон, а тимбільше, що її власниками й робітниками є наші брати, Українці.

М. С.

У горяче літо.

Гість (до вейтера): Що це у вас за порядки? Насамперед приносите мені риби, а після неї зупи! Що це в вас за порядки? Невже не знаєте, що насамперед повинна прийти зупа?!

Вейтер: Я знаю це, та я думав, що ліпше буде, як подам рибу чимскорше.

Жінка вернулася вечером до дому з кінотеатру й зітхаючи каже:

— Я хотіла би бути зіркою.

Її чоловік виставив ніс зпід перини тай каже:

— Я також хотів би бути.
— А чому? — питається жінка.

— Тому, що найблища зірка від нас віддалена міліони миль.

Гість (перед віконцем у почтовому уряді, яке все ще замкнене): — То нечуване! Я вже двацять хвилин при цьому віконці!

Службовець (вихиляється з віконця): — А я вже двацять чотири роки.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ.

Пікнік „Просвіти" і „Жіночої Громади".

Дня 4. липня ц. р., Товариство „Просвіта" в Плейнфілд, Н. Дж. відділ „Союза Українок", ч. 212, вспільно з „Жіночою Ґромадою" в Ню Йорку влаштували пікнік і баль в Плейнфілд, Н. Дж. Дохід з цього підприємства в сумі $50 передали Комітетови Допомоги Голодуючій Україні.

Нюйорські учасники цього пікніку прибули на двох босах. Плейнфілдська і нюйорська громада і гості з Ню Йорку та Січовики в однострояк взяли участь у загальнім поході вулицями міста. Цікаво, що у цьому поході Українців було найбільше. Публика нас по дорозі оплескувала. Жіночий відділ вела п. Бражникова, о діта в прекраснім українській стрій. Коло неї йшли два хлопчики в козацькій ноші з шабельками.

Коли скінчився загальний похід, Українці перейшли до Народнього Дому, де саме почалася забава. Похід і забаву знала на фільму Авраменкова студія.

Ціле підприємство удалося прекрасно під кождим оглядом, а що найважніше: це гарний дохід для голодуючої України.

ОЗОН ПАРК, Н. Й.

На музей і погорільців.

Посилаю маленьку жертву $2, а саме $1 на дім, чи музей у Празі, в Чехословаччині, а $1 на бідне погоріле село Денисів, тернопільського повіту, Хоч пізно, але ліпше пізно, як ніколи.

Микола Костів.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

На руки п. Яремової зложив на погорільців села Денисова гр. Григорій Дольний $5, Гроші передано до Обєднання.

ВИДМИНҐТОН, ДЕЛ.

Збірка на інвалідів.

В прилозі засилаю до Обєднання суму $5. Ці гроші були зібрані на панахиді по полеглих героях українського народу на Українськім Дни, дня 29. липня ц. р., з призначенням на українських інвалідів.

о. Михайло Кашуба.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного в сумі $1,000 по моїм покійнім чоловіку Миколі Сухиній, котрий належав до тов. ім. Богдана Хмельницького, 265 від. У. Н. Союза в Майнерсвіл, Па., а помер 26. липня ц. р. Бажаю нашій організації якнайкращого успіху. Також дякую місцевим урядникам і всім, у похороні.

Катерина Сухина, вдова, Микола, Марія, Теодор, Юлія, Олена, діти.

ДОБРІ ТА ЛИХІ БАТЬКИ У ЗВІРИННОМУ СВІТІ.

Льви та тигри це дбайливі та добрі батьки. Лямпарт не дбає про своїх дітей, але й не стане в обороні самиці, коли вона знайшлася в небезпеці. Вовки, собаки, лиси не є добрими батьками, хоч природники бачили, що пес приносить добичу та пильнує нори одначе лисиця не впустить його до нори, коли там є лисинята. Про дітей своїх не дбає самець куни, ласиці, горностая, борсук, ведмідь.

Добрим батьком є видра. Нападена старається ратувати передовсім свої молоді. Природники оповідають про випадки, що по смерти самиці, яку вбили рибалки, самець заопікувався малими.

Зовсім інакше є у птахів. Всі самці мабуть є добрими батьками. Та й тут є винятки; до таких належить глухар, тетерев, бажант, качур. Яструб, такий кровожадний птах, посвячується для родини. Цю батьківську любов яструба вихіснують люди для ловлі птахів. Струс у заступстві самиці висиджує молоді. В деяких споріднених із струсом птахів, як пр. манду, самиця зносить багато яєць, так, що частину їх висиджує самець. В інших родів птахів самиця сидить на яйцях за дня, самець нічю. Їх гніздо це звичайна яма в піску.

В ЯКІЙ ТЕМПЕРАТУРІ НАЙЛІПШЕ ПИТИ РІЖНІ НАПИТКИ.

Фаховці докладними дослідами ствердили, що ріжні напитки найліпші при відповідній температурі. І так: вода 12—13 ступнів Цельзія, сода 14—16, пиво 12—15, темне вино 17—19, легке біле вино 15, тяжке біле вино 10, шампан 8—10, холодне молоко 15—18, кава й чай 25—40, аупа 38—45 ступнів Цельзія.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

Проситься відділових секретарів присилати повідомлення про всякі збори принайменше один тиждень перед зборами.

ВЕСТ ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Відділ 62 повідомляє всіх своїх членів, що звичайні збори відбудуться в суботу, 11. серпня, в годині 7:30 ввечір, під ч. 62 Ґрейс Ел. Обовязком є кождого члена явитись, бо є важні справи до полагодження. Пригадується довгуючим членам, щоби вирівняли свої залеглости. Хто хоче змінити грамоту зволить принести стару грамоту на збори. — Т. Яців, предс.; С. Старчик, кас.; М. Черкас, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. ім. Дм. Вишневецького, від. 375, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю 12. серпня, в годині 12:30 вполудне в домі Укр. Амер. Горожан. Справа важна, бо контроля здасть справоздання, також вибір нового секретаря. Я уступаю з причини виїзду. Тих всіх, котрі хочуть вписатись до У. Н. Союза, прошу прийти на збори, або вписатись в слідуючого секретаря. Позамісцевих і всіх довгуючих прошу явитись на збори. — В. Біле..., В. Васкаюк, кас.; С. Й. Крутий, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Тов. Згода, від. 291, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 11. серпня, точно в годині 8-мій ввечір, в церковній залі на Ґренд вул. Проситься явитись на час, бо хто прийде пізно по перечитанню списи членів, буде відлягати карі так само як член, котрий зовсім не явився. Довгуючих проситься вирівнати свої залеглости, щоб не наразитись на суспензу. Приходіть, але не присилайте дітей, бо ваша дитина не заступить вашого місця ні голосу. Прибудіть всі, бо є дуже важна справа до полагодження. — Уряд Тов.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Мир, від. 121, повідомляє своїх членів, що збори відбудуть в суботу, 11. серпня, в годині 8-ій ввечір, в домі Укр. Громади на 24-ім Бравн вул. Пригадується членам, котрі ще не виміняли грамот, хай зроблять це тепер, коли схочуть колись зазичитися на них. Принесіть грамоти на збори. Проситься довгуючих членів вирівнати свої вкладки, бо є хорі члени, а готівки на руках нема. Товариство відкладати або довгувати на помогу не хоче, отже коли все має бути плачене на час, то треба на час і вкладки платити. Не є справедливість це, коли одні все платять на час, а другі коли захочуть. Всі разом, всі спільно, то буде всім легше і ліпше. — Олекса Горохівський, пр.; П. Максимович, кас.; Мих. Туркот, секр. 851 Н. 24-та вул.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 182, повідомляє, що звичайний мітинг відбудеться в суботу, 11. серпня, в годині 7-мій ввечір, в гали парафіяльній 45-47 Ґовп вул., Пасайк, Н. Дж. Є Тов. справа до полагодження, тому обовязком є кождого члена бути присутним на зборах. Довгуючих напоминається вирівнати свої залеглі вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. — І. Живицький, пр.; Ґ. Яськів, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. Єдність, від. 163, відбудуться в неділю 12. серпня, в домі Горожан, 847 Н. Франклін вул. Початок точно в год. 2 пополудни. Взиваєтся всіх членів прийти на означений час, бо є багато важних справ до порішення. — Є. Ґвіздь, секр.

ВЖЕ ВИЙШОВ ДРУКОМ

МЕМОРІЯЛ

У СПРАВІ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ.

(в англійській мові)

Ціна за примірник виносить 25 центів. Звертатися на адресу:

"SVOBODA".

81-83 GRAND ST., P. O. BOX 346

СВІТОВА ВІЙНА ДВАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ. — 22 ЛИПНЯ. — НІМЕЧЧИНА НЕ ПОГОДЖУЄТЬСЯ. (15)

Берхтольд приїхав до Ішлю ранком 21 липня 1914 року, щоби побачитися з цісарем Францом Йосифом. Старий цісар покликав до себе свого канцлера, щоб ознайомитися точно зі змістом ноти, яку він приготовив вислати Сербії. Берхтольд переконав старого цісаря, що нота має бути такою, а не іншою. Але він стримувався післати свою ноту до Берліна, щоб ознайомити з нею німецький уряд, бо боявся, що Німці не погодяться на таку ноту.

Англійського посла в Берліні Берхтольд повідомив, що він не може передати копію ноти німецькому урядови до 24 липня. В той день ранком Берхтольд рішив вислати свою ноту Сербії. Отже в Берліні малиб ознайомитися зі змістом ноти Берхтольда щойно після того, як вона вже буде доручена Сербам. Берхтольд хотів свого союзника поставити перед довершеним фактом. Німецький міністер Ягов домагався, щоб німецький уряд знав не лише зміст ноти, а й годину, коли її доручать.

Нарешті Ягов добився того, що йому передано для ознайомлення ноту з 22 липня 1914 року. Він перечитав її уважно й рішучо запротестував проти такої ноти. Він приїхав до австрійського амбасадора в 12 годині вполудне й домагався, щоб нота була змінена, бо вона занадто „гостра" й ставить Сербії такі домагання, яких ні одна держава не може виконати. Зміст ноти переслано кайзерови Вільгельмови на його яхт на Балтійськім морі.

Ознайомившися зі змістом ноти, кайзер також не одобрив її й чувся поіритованим. Не зважаючи на неспокій в Европі, в колах британської дипльоматії вважали, що сербсько-австрійський конфлікт не приведе до війни. Взагалі Англійці тоді дивилися оптимістично на те, що робилося в Европі. Вся британська дипльоматія була переконана, що все скінчиться мирним полагодженням справи, бо Сербія дасть усі можливі задоволення Австрії.